

דניאל פרידמן • מי הבוס

ביקורת בלי שיניים

ובכלל, נאמר שנציבות התלונות לא תבדוק את "החלטות היועץ המשפטי לממשלה כראש התביעה הכללית". היועץ המשפטי שיח"ר אפוא את עצמו ממערך הביקורת. אגב כך נמוג גם העיקרון בדבר מתן דוגמה אישית.

הפחד מפני היועץ המשפטי גדול מהפחד מפני הפצצה האיראנית, והחשש מפני עימות עם היועץ המשפטי עולה על החשש מפני עימות עם הנשיא אובמה

לכך מצטרפת ההוראה שהנציב לא יבדוק תלונות הנוגעות לשיקול דעת משפטי. אפשר להבין את הרצון להימנע מבדיקה כאשר קיימת כמות סבירה של ראיות לאשמה. אך מה בדבר כתבי אישום שאינם מגלים עבירה, או שברור על פניהם שכל בית המשפט סביר יזרוק אותם כמעט מיד, כפי שאירע באישום שהוגש נגד השר רפאל איתן (רפול) ז"ל או נגד חוטר ישי באשמת זילות בית המשפט? ומה בדבר כתב אישום או חקירה הנפתחת בקול תרועה לפני מינוי אדם לתפקיד ומתברר שאין בה מאומה (פרשת רובי ריבלין)? גם כאן מי שיכריע הוא היועץ המשפטי.

אם נותר עוד ספק בשאלה מי בעל הבית, מובהר שהרוחות של נציב התלונות יובאו בפני היועץ המשפטי "שיעבירם לשר המשפטים, אלא אם מצא שקיימת מניעה לעשות כן בנושאים ספציפיים". לנציב אין סמכות אופרטיבית, אך בכוחו להמליץ המלצות. אנו יודים עים מה אירע לביקורות שעברו לידי היועץ המשפטי (לפני תקופת וינשטיין) או לפרקליט המדינה. השאלה היא אם ביקורות הנציב יזכו לגורל טוב יותר.

לאחרונה התברר שהשופטת הילה גרסטל, שזכתה להצלחה מסחררת בתפקידה כנשיאת המחוזי מרכז, תתמנה לנציבת הביקורת. על כישוריה המשפטיים והניהוליים אין עוררים. אך האם תצליח הנהגת המיומנת להעלות את המכונית חסרת המנוע ונקובת הצמיגים במעלה ההר? האם היא תוכל ליצוק בתפקיד תוכן שאיננו עולה מהמסמך המהווה יסוד לפעולתה? ■

החוק החיוני בדבר ביקורת על מערכת התביעה לא נחקק. שני פקידים בכירים, היועץ המשפטי ופרקליט המדינה, הצליחו לאחר שנים של דיונים ומיקוחים למנוע את חקיקתו. כיצד עלה הדבר בידי דם? התשובה פשוטה. הפחד מפני היועץ המשפטי והתביעה גדול מהפחד מפני הפצצה האיראנית, והחשש מפני עימות עם היועץ המשפטי עולה על החשש מפני עימות עם הנשיא אובמה.

לא חסרו טענות נגד הקמת מנגנון הביקורת. נטען שהיועץ המ"שפטי והפרקליטות כפופים כבר היום למבקר המדינה ולביקורת בתי המשפט. אלא שהביקורת חסרת כל משמעות ממשית. במקרה הטוב, פשוט התעלמו ממנה או הסתפקו ב"מסקנות מערכתיות" או בצעדים פחות משמעותיים מאלה שהיו ננקטים נגד מי שאיננו עובד פרקליטי טוט. במקרה הפחות טוב – התגובה לביקורת על איש פרקליטות היא העלאתו בדרגה.

דוגמה בולטת היא אימסירת תוצרי האונות הסתר לסניגוריה במשפט של חיים רמון. ההאונות הועברו לבסוף, אבל רק לאחר שהפרקליטה המטפלת בתיק הכחישה, פעם אחר פעם, את דבר קיומן. לאחר מאבק ממושך הועבר הנושא לבדיקת מבקר המדינה, שמצא כי לא נעשתה פעולה בזרז אך היו תקלות המצביעות על "כשלים אישיים... העולים כדי רשלנות ממשית" – בין השאר של הפרקליטה שטיפלה בתיק. ומה אירע לאחר מכן? הפרקליטה קודמה לתפקיד פרקליטת מחוז.

הלחץ להקים מערך ביקורת על התביעה הביא להקמת גוף חדש, ללא בסיס חקיקתי, ומבלי שהובטח שהוא יהיה יותר אפקטיבי בי מהביקורות האחרות. מסמך העקרונות בנושא, שנחתם בידי שרת המשפטים והיועץ המשפטי, איננו מבשר טובות. על הסכם אוסלו אמרו שיש בו חורים כמו בגבינה שווייצרית. הבעיה במסמך העקרונות היא שמרוב חורים לא רואים את הגבינה.

המסמך קובע ש"תלונה תתברר, ככלל, רק לאחר סיום ההליכים המשפטיים". נניח שבמהלך הדיון המשפטי מתברר שהתביעה לא העבירה לסניגור חומר חיוני להגנה. מדוע להמתין עם הבירור? נניח עוד שחקירה נמשכת שנים על גבי שנים או שהחלטה בתיק מתעכבת ללא גבול. האם מותר לברר מה אירע, או שמא שצריך להמתין עד שהמשפט יסתיים? אמנם היועץ המשפטי רשאי להתיר "במקרים מיוחדים" ביקורת תלונה לפני סיום ההליך. האם הוא יעשה זאת כשהבעיה במשרדו?